Duyarlı bir anne ideal anne midir? Dünya genelindeki annelerin erken çocukluk ebeveynliğine dair inanışları

Mesman, J., van IJzendoorn, M., Behrens, K., Carbonell, O., Cárcamo, R., & Cohen-Paraira, I. et al. (2016). Is the ideal mother a sensitive mother? Beliefs about early childhood parenting in mothers across the globe. International Journal of Behavioral Development, 40(5), 385-397. doi: 10.1177/0165025415594030

ijbd

International Journal of Behavioral Development
1–13
© The Author(s) 2015
Reprints and permissions:
sagepub.co.uk/journalsPermissions.nav
DOI: 10.1177/0165025415594030
ijbd.sagepub.com
SAGE

Is the ideal mother a sensitive mother? Beliefs about early childhood parenting in mothers across the globe

Judi Mesman,[1] Marinus van IJzendoorn,[1] Kazuko Behrens,[2] Olga Alicia Carbonell,[3] Rodrigo Cárcamo,[1,4] Inbar Cohen-Paraira,[5] Christian de la Harpe,[6] Hatice Ekmekçi,[1] Rosanneke Emmen,[1] Jailan Heidar,[1] Kiyomi Kondo-Ikemura,[7] Cindy Mels,[8] Haatembo Mooya,[9] Sylvia Murtisari,[10] Magaly Nóblega,[11] Jenny Amanda Ortiz,[12] Abraham Sagi-Schwartz,[5] Francis Sichimba,[9] Isabel Soares,[13] Howard Steele,[14] Miriam Steele,[14] Marloes Pape,[1] Joost van Ginkel,[1] René van der Veer,[1] Lamei Wang,[15] Bilge Selcuk,[16] Melis Yavuz,[16] and Ghadir Zreik[5]

Abstract

In this article, we test the hypothesis that beliefs about the ideal mother are convergent across cultures and that these beliefs overlap considerably with attachment theory's notion of the sensitive mother. In a sample including 26 cultural groups from 15 countries around the globe, 751 mothers sorted the Maternal Behavior Q-Set to reflect their ideas about the ideal mother. The results show strong convergence between maternal beliefs about the ideal mother and attachment theory's description of the sensitive mother across groups. Cultural group membership significantly predicted variations in maternal sensitivity belief scores, but this effect was substantially accounted for by group variations in socio-demographic factors. Mothers living in rural versus urban areas, with a low family income, and with more children, were less likely to describe the ideal mother as highly sensitive. Cultural group membership did remain a significant predictor of variations in maternal sensitivity belief scores above and beyond socio-demographic predictors. The findings are discussed in terms of the universal and culture-specific aspects of the sensitivity construct.

Keywords

cross-culture, maternal sensitivity, mother–infant relationships, socioeconomic status

Bağlanma teorisi bebek ve bakım veren arasındaki bağı evrensel bir biçimde açıklamak amacıyla formüle edilmiştir. Hakkında yapılan araştırmalar sınırlı olsa dahi deneysel çalışmalar bağlanma teorisinin evrensel olarak geçerliliğini destekler. Kültürler arası araştırmalar bağlanma teorisinin çocuk gelişimi ayağı üzerinde durmaktadır, ancak çok az çalışma bağlanmanın ebeveynlik kısmıyla ilgilenmiştir.

Duyarlı ebeveynlik dediğimizde şunu anlarız: bebeğin ihtiyaçlarını algılayıp doğru yorumlayabilme ve doğru yanıtı verebilme yeteneği. Duyarlı ebeveynlik güvenli bağlanmanın çok önemli bir karakteristiğidir. Keza duyarlı ebeveynliğin parçası olan ulaşılabilirlik ve yakınlık bebeğin hayatta kalabilmesi için kritik öneme sahiptir.

Kültürel açıdan bakıldığında bireyci kültürlerde bireyin gruba üstünlüğü ön plandadır ve ebeveynlik daha çok psikolojik bağımsızlığı ve bireysel başarıyı destekler. Fiziksel yakınlıktan çok yüz yüze iletişime önem verilir. Diğer yandan toplumcu kültürler grubu bireyin üstünde tutarlar ve ebeveynlik sosyal ilişkileri arttırıcı, grup normlarına bağlılığı destekler niteliktedir. Ebeveynlik fiziksel yakınlık ile karakterize edilir. Bu iki grubun karışımından oluşan özerklik ile ilişkili kültürel model ise şehirleşmiş ve göç etmiş gruplarda görülür. Toplumcu kültürün etkisi altında yetişip bireyci toplumda yaşayan kişilerdir.

Daha önce bağlanmaya dair kavramların evrensel mi yoksa kültür özelinde mi geliştiğini inceleyen araştırmalar yapılmıştır. Hem bireyci hem de toplumcu kültürlerde annenin ideal çocuk davranışları inançlarının benzeştiği bulunmuştur. Sosyo-ekonomik statünün kültürel faktörlerden daha belirgin şekilde duyarlı ebeveynliği tahmin ettiğine dair kanıtlar vardır. Az eğitim almış, düşük bütçeli ebeveynlerin uygun olmayan davranışları daha çok sergilediği kanıtlanmıştır. Ekonomik anlamda zorluk yaşayan ebeveynlerin ilk amacı hayatta kalabilmek olacağı için duyarlı ebeveynliğin gerektirdiği duygu ve zaman yatırımını yapamayabilirler. Dolayısıyla fiziksel kontrol uygulamalarını sıcaklık ve yanıt verebilirliğe tercih edebilirler.

Bu çalışmamızda biz duyarlılık kavramının kültürler arası uygulanabilirliğini inceledik. 15 ülkeden (Brezilya, Şili, Çin, Kolombiya, Mısır, Endonezya, İsrail, Japonya, Hollanda, Peru, Portekiz, Türkiye, ABD, Uruguay, Zambiya) 26 farklı kültürel gruptaki 751 anne araştırmaya katıldı. Hipotezlerimiz şu şekildeydi:

1.Bağlanma teorisinin fazlaca duyarlı anne tanımıyla annelerin ideal anne tanımları güçlü bir şekilde örtüşmektedir ve daha önceki araştırmaların da kanıtladığı gibi annelerin ideal çocuk tanımıyla bağlanma teorisinin güvenli bağlanan çocuk tanımı örtüşmektedir.

2. Sosyo-demografik durum annenin ideal anne tanımı ile bağlanma teorisinin duyarlı anne tanımı arasındaki ilişkiyi etkiler. Daha detaylı anlatılırsa, annenin “ideal anneyi” duyarlı anne olarak tanımlama derecesi ailenin geliriyle, annenin eğitim düzeyiyle, yaşıyla, yaşadığı konumun şehirleşme oranıyla olumlu bağlantılar gösterir ve çocuk sayısıyla olumsuz bağlantılar gösterir.

3.Annenin ideal anne tanımıyla bağlanma teorisinin duyarlı anne tanımı arasındaki ilişki kültürel değişkenler tarafından tahmin edilir. Daha detaylı olarak, annenin "ideal anneyi" duyarlı anne olarak tanımlama derecesi bireycilikle olumlu bağlantılar gösterirken kollektivizm ile olumsuz bağlantılar gösterir.

Sonuçlara baktığımızda annenin ideal anne tanımı ile bağlanma teorisinin fazlaca duyarlı anne tanımı arasında güçlü bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bulgularımız annenin ideal anne tanımıyla duyarlı cevap verme kavramının örtüştüğü hipotezini onaylar. İlginç bir şekilde, fiziksel temas (örneğin dokunarak sevgi gösterir) kavramı-duyarlı ebeveynliğin parçası olarak- genellikle batılı olmayan ülkeler (kolektivist kültürlerde) arasında daha yaygın görülür. Kolektivist yönelim bireysel ihtiyaçlara duyarlılıktan ziyade grup uyumuna vurgu yapar. Ancak "sosyal bir grubu" pozitif iş birliği içinde bir sistem olarak gören bireylerin ebeveynliğin yakınlık ve yanıt verebilirlik inanışlarını benimsemesi daha muhtemeldir.

Aynı zamanda çalışmamızda daha önceki bulguları destekleyerek ebeveynlik inanışlarının gelişimsel ortamın özelliklerine bağlı olarak değişiklik gösterdiği bulunmuştur. Çocuğun büyüdüğü çevrenin kültürel bir bağlam sağladığı ve bağlanmaya ilişkin davranışların çocuğun yetiştiği ortamın kültürel örgütlenmesine bağlı olarak değişim gösterdiği bilinir.

Dahası, şehirde yaşayan annelerin ideal anne inanışıyla duyarlı ebeveynlik kavramının daha çok örtüştüğü bulunmuştur. Bu daha önceki araştırmalarla uyumlu bir sonuçtur. Kırsalda yaşayan aileler daha otoriter ebeveynlik anlayışını benimser ve çocuk yetiştirmeye dair kısıtlı bilgileri bulunur; ki bu da çocuk temelli duyarlı yanıt vermeye daha az önem verilmesi anlamına gelir. Bununla birlikte sadece kırsalda yaşamak ideal anneliği belirleyen tek faktör olamaz, birçok diğer faktör de işin içindedir. Kırsaldaki kaynakların -okul, hastane, sosyal ağlar-yetersizliği de annelerin ebeveynliğe bakış açılarını etkiler. Küreselleşmiş şehir hayatının ideal annelik ile daha fazla örtüşmüş olması şehir yaşamının sunduğu kaynakların geniş olmasına bağlanabilir.

Diğer sosyo-ekonomik faktörlerden olan ailenin gelir düzeyi ve ailenin genişliği de ideal anne inanışını etkileyen önemli unsurlardır. Ailenin gelirinin düşük olması ve annenin daha çok çocuğunun olması duyarlılık derecesini düşürür. Ekonomik baskılar ebeveynleri stres altına sokar ve ortalama duyarlı ebeveynlik davranışını daha kısıtlı göstermelerine yol açar. Duyarlı ebeveynliğin ön koşullarından biri de çocuğa anlamlı duygu ve zaman yatırımı yapmaktır. Ancak ailenin kalabalık olması ve geçim sıkıntısı ebeveynlerin bu yatırımı

yapamamalarına sebep olur. Böylece öncelikleri gündelik problemler olan ebeveynler çocuk yetiştirmeyi daha çok çocuğun davranışlarını kontrol etmek olarak görebilirler.

Özetlersek, araştırmamız kültür özelinde ve kültür genelindeki ebeveynlik anlayışına dair literatüre katkı sağlamıştır. Çalışmamızda 26 farklı kültürel grubun ideal anne inancıyla duyarlı ebeveynlik anlayışının örtüştüğü bulunmuştur. Farklı kültürel gruplardan çalışmamıza katılan annelerin duyarlı ebeveynliğin önemine dair hem fikir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer yandan grupların kültürlerinin duyarlılık inanışları üzerinde önemli etkilerinin olduğu bulunmuştur ve etkinin büyük oranda sosyo-demografik faktörlerle ilişkili olduğu görülmüştür.